

cionalnih manjina (str. 9), predstavlja se definicija nacionalnih manjina (str. 12), razmatraju se razlozi koji su prethodili pokretanju inicijative za priznavanjem bunjevačke manjine u Mađarskoj (str. 10-12), detaljno se promatra povijesno podrijetlo Bunjevaca u Mađarskoj (str. 13-25) i na koncu se donose više nego suvisli zaključci (str. 25-26). Osim literature koju su autori koristili (str. 28-30), nalaze se i tri zanimljiva priloga o hrvatskoj manjinskoj samoupravi u Bačko-kiškunskoj županiji (od 1994. do 2010.) (str. 31), zatim podaci iz popisa stanovništva u razdoblju od 1880. do 2001. u kojem su živjeli Bunjevci (str. 32-40) i na koncu podaci popisa birača hrvatske manjine u Bačko-kiškunskoj županiji od 2006. do 2010. (str. 40).

Ovo izdanje mišljenja mađarske Akademije predstavlja i iznimno jasnu natuknicu i za zainteresirane istraživače koji se u budućnosti kane baviti ovom kompleksnom tematikom, jer su Tomislav Žigmanov i Mario Bara na kraju knjige kao „Dodatak“ donijeli selektivnu literaturu o podrijetlu i identitetu bunjevačkih Hrvata najeminentnijih autora iz Srbije, Hrvatske i Mađarske – knjige, zbornici, radnje, novinski članci i katalozi (str. 42-50). Na koncu ostaje nam samo konstatirati da su djelatnici HAD-a objavom ove publikacije još jednom potvrdili relevantnost ove organizacije, te da će ovo neveliko ali značajno djelo naći put do pravih ruku i biti ispravno upotrijebljeno od strane onih koji se bave ne samo Hrvatima u Srbiji, nego kompleksnim pitanjima identiteta i etniciteta općenito.

Darko Baštovanović

Josef Basler, *Crtice iz prošlosti Plavne*, Katoličko društvo za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Subotica, 2015., 372 str.

Desetljećima stvarana, gotovo tri je desetljeća knjiga Josefa Baslera *Crtice iz prošlosti Plavne* čekala svoje tiskano izdanje. Naime, autor je knjigu dugo stvarao prikupljajući brojne i raznovrsne podatke o malom podunavskom selu Plavni i 1990. godine završio rukopis koji je plavanjski župnik vlč. Josip Štefković prepoznao kao vrijedan za objavu. Kao urednik uložio je mnogo vremena i veliki trud kako bi knjiga 2015. bila tiskana u nakladi Katoličkog društva za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ iz Subotice. Razlog za objavu možemo pročitati u predgovoru Josipa Štefkovića. „Knjiga oduševljava detaljima koje nitko nije primijetio, upamtio a kamoli zapisao. Budući da je autor rođen početkom XX. stoljeća, ovi njegovi, do sada većinom neobjavljeni zapisi predstavljaju pravu dragocjenost i poveznicu s minulim vremenima, ljudima i načinom razmišljanja. /.../ Ova će knjiga doprinijeti boljem poznavanju prošlosti Plavne i cijele regije.“

Na 372 stranice autor je građu o Plavni posložio u petnaest poglavlja: „Plavna kroz povijest“ (str. 7-96); „Praznici i važniji datumi u godini“ (str. 97-120); „Rimokatolička crkvena općina“ (str. 121-142); „Ruska i Srpsko-pravoslavna crkva“ (str. 143-185); „Prosvjeta“ (str. 187-291); „Poljoprivreda i stočarstvo“ (str. 293); „Lovstvo i ribarstvo“ (str. 295); „Zanatstvo, industrija, trgovina, ugostiteljstvo, PTT, promet“ (str. 297-301); „Književnost, znanost i umjetnost“ (str. 303-311); „Stanovništvo Plavne“ (str. 313-336); „Društveni

život sela“ (str. 337-345); „Zdravstvo“ (str. 347-348); „Tijela uprave“ (str. 349-350); „Društveno-političke organizacije“ (str. 351-352); „Opis sela“ (str. 353-362). Knjiga još sadrži „Predgovor“ (str. 5-6), „O autoru ove knjige“ (str. 363), recenziju prof. Zvonimira Pelajića pod naslovom „I najduži put počinje prvim korakom“ (str. 365-367) te „Literaturu i izvore“ (str. 369).

Okosnicu knjige čini prvih pet većih poglavlja koja govore o povijesti Plavne, o praznicima i važnijim datumima, o crkvenom (katoličkom i pravoslavnom) životu ljudi i o prosvjeti, a potom slijede „poglavlja“ od jedne stranice ili nekoliko stranica, što se moglo izbjeći spajanjem s cjelinama kojima pripadaju. Tako su se, primjerice, opis sela i stanovništvo Plavne mogli naći na početku knjige, no urednik se odlučio slijediti zamisli autora te kaže kako „sve što je moglo ostalo je u originalu, onako kako je autor zamislio i zapisao“. Neobično je da knjiga nema niti jednu ilustraciju, što bi zasigurno knjigu učinilo još vrednijom, iako ona i sada ima neupitnu vrijednost, o čemu svjedoči veliko zanimanje ne samo stanovnika Plavne već i stručne javnosti. Naime, ni jedno etnološko, povijesno ili neko drugo istraživanje Plavne ne može se započeti bez ovog rukopisa koji je detaljan, precizan i bogat podacima. Urednik Josip Štefković biografijom autora Josefa Baslera ukazuje na iznimni put koji je prošao ovaj zaljubljenik u skupljanje vrijedne građe ali i predmeta. Basler je, naime, bio numizmatičar i filatelist, a njegova pedantnost i dosljednost svakako su pomogle u kroničarskom bilježenju svega što je vezano uz Plavnu. Basler je „rođen 1. svibnja 1902. godine u Tovariševu, u

općini Bačka Palanka, od oca Matthiasa, brijačkog majstora, i majke Rosalie rođ. Schmidt. Gimnaziju je pohađao u Kalachi, ali ju zbog izbijanja Prvoga svjetskog rata nije završio. Službovao je kao porezni državni službenik. /.../ Prikupljao je građu iz prošlosti Plavne. Poznavanje njemačkog i mađarskog jezika pomogli su mu u razumijevanju povijesnih izvora. Osim toga, cijeli je svoj život zapisivao događaje u svome selu Plavni“ (str. 363). Zapisano je i da se amaterski bavio fotografijom, što nas ponovno navodi na pomisao kako je knjiga mogla biti bogato ilustrirana foto materijalom koji bi zapisanu građu učinio još vrednijom. Basler je život proveo u Plavni, gdje je preminuo 15. VIII. 1992.

Recenzent knjige Zvonimir Pelajić ovu knjigu, tiskanu 2015. godine, smatra osobitim darom Plavanjcima koji su 2013. godine proslavili 200. obljetnicu sadašnje župne crkve sv. Jakova Apostola u Plavni, a to bi također mogao biti jedan od razloga objave knjige. I treba

se s njim složiti budući da se radi o gotovo potpuno nepoznatoj građi, čiji je mali dio objavljen u *Subotičkoj Danici*, kalendaru za 1988. godinu. Velikog se posla prihvatio bački i plavanjski župnik vlč. Josip Štefković, urednik i tehnički urednik izdanja, kada je počeo raditi na rukopisu. „Urednik je, mora se priznati, imao tešku zadaću u metodološkom pristupu obrade rukopisa, koji je posljuje autorove smrti bio poprilično rasut i nesređen te je pravo čudo da je ostao donekle sačuvan. Još je teže bilo sadržaj i formu knjige prilagoditi široj javnosti, jer pisac nije bio povjesničar po struci, nego veliki entuzijast koji je žudio za prepoznavanjem istine.“ Recenzent je i sam poznat po svojoj zapisivačkoj djelatnosti, stoga ne čudi njegovo oduševljenje sadržajem kojega je prepoznao kao dobar temelj za svako buduće istraživanje povijesno-kulturne baštine Plavne.

Basler se služio pouzdanim izvorima, a obradio je prošlost Plavne od 14. stoljeća do 1990. godine. I tu ne bi trebalo bit kraj prikaza knjige, već poziv svima kojima je stalo do očuvanja mjesnih, tzv. mikro povijesti, do zapisa onoga što je baštinjeno, da i sami daju svoj prinos u zapisivanju kulturne povijesti. Svaka je fotografija i svaki podatak djelić mozaika naše prošlosti u koju ulazimo preko zapisa najčešće vrijednih pojedinaca. Ova knjiga je i poziv i primjer što možemo učiniti s građom koja je možda negdje skupljena, a koja teško dolazi do objave.

Knjiga je objavljena kao prva u biblioteci „Plavna – Povijest“ u nakladi od 500 primjeraka. Hoće li se naći i danas pojedinaca koji bilježe sve što se događa u ovom brojčano nevelikom mjestu, ostaje otvoreno pitanje.

Katarina Čeliković

Zvonimir Pažin, *Slankamen – tak'og sela nigdi nema*, Biblioteka „Srijemski Hrvat“, Udruga protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, Zagreb, 2015., 270 str.

Knjiga Zvonimira Pažina *Slankamen – tak'og sela nigdi nema*, svojevrsna je kronika istoimenoga mjesta u vojvođanskome dijelu Srijema kod ušća Tise u Dunav, na obroncima Fruške gore, na mjestu na dunavskoj obali s kojega se istodobno mogu promatrati Srijem, Banat i Bačka. Ujedno je i najnovije izdanje Biblioteke „Srijemski Hrvat“ te još jedan doprinos Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata da riječ srijemskoga Hrvata bude zabilježena i sačuvana. Navedena knjiga je posebna, ne samo po formi i sadržaju, nego i po tomu što je riječ o dosad zasigurno najvećem projektu Zavičajnoga kluba Slankamen¹ od 1991. godine, a moglo bi se reći i u povijesti toga srijemskoga mjesta.

O Slankamenu postoje zapisi da je baš pod tim nazivom, doduše u mađarskoj verziji *Soloncaman*, postojao još za vrijeme vojvode Árpáda (kraj IX. i početak X. stoljeća), utemeljitelja ugarske države i poznate ugarske kraljevske dinastije Arpadovići. No, autor u svojoj knjizi, koju je umjesto uobičajenim uvodom i predgovorom započeo vrlo emotivnom osobnom impresijom o selu s kojim je sudbinski vezan i kratkim prikazom povijesti Srijema, čitatelja upoznaje s dugom i bogatom prošlošću Slankamena, Starog i Novog, obuhvativ-

¹ *Zavičajni klub Slankamen* je jedan od devet zavičajnih klubova koji djeluju u sklopu Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, a koji su organizirani prema mjestima iz kojih su doseljavali Hrvati iz vojvođanskoga dijela Srijema.